

INFORMÁTOR

1/2016

ASOCIÁCIE POLIO V SR

Z OBSAHU:

1. *Rozpočet Asociácie polio v SR na rok 2016*
2. *Januárové rokovanie Republikovej rady SZTP*
3. *Stretnutie vo Veľkých Losinách*

Ročník XXI.

Milí priatelia!

Dnes by som sa chcela venovať téme – kamarátstvo, priateľstvo. Je rozdiel medzi kamarátstvom a priateľstvom? Určite áno. Kamarát je taký lepší známy, ale priateľ, to už je človek na ktorého sa môžem spoľahnúť, ktorému sa zverím so všetkými tajomstvami a problémami.

Deti v predškolskom a školskom veku majú kamarátov, niektorých blízkych, iných menej – podľa toho ako sa pohádajú. Priateľstvá vznikajú až väčšinou v tínedžerskom veku – najprv medzi dievčatami a postupne aj s chlapcami. Niektoré takéto priateľstvá pretrvávajú aj mnoho rokov – až do staroby. Silné sú priateľstvá, ktoré vznikli počas vysokoškolských štúdií. Život 5 rokov na internáte utužil mnohé vzťahy. A čo je zaujímavé, ani viacročné odlúčenie nenaruší tieto priateľské vzťahy. Mám to z vlastnej skúsenosti. Moja spolužiačka, aj spolubývajúca na internáte sa po skončení školy odsťahovala do iného mesta. Nevideli sme sa asi 10 rokov, keď sme raz prechádzali s manželom cez mesto, kde bývala. Zastavili sme sa u nich, mala už rodinu rovnako ako ja. Prežili sme u nich jedno krásne popoludnie. Nevieam, či bolo krásne pre všetkých, ale my dve sme sa premenili na nezbedné študentky, smiali sa na dávných príbehoch. Naši manželia sa nestačili diviť a naše deti nespoznávali svoje mamy. No my sme nadviazali na obdobie, kedy sme sa rozlúčili a správali sme sa tak, ako keby sme sa videli včera. Dodnes sme aspoň v telefonickom kontakte.

Alebo iný príklad. S ďalšou bývalou spolužiačkou - priateľkou sme sa nevideli 40 rokov. Proste stratili sme sa jedna druhej. Minulý rok sme sa náhodou skontaktovali a následne aj stretli. Dlhé hodiny sme spomínali a zároveň zdieľali si svoje starosti. Medzi iným som spomenula, že mám ísť na jedno vyšetrenie, kde ma musí sprevádzať iná osoba a neviem, kto to bude. Táto moja priateľka zareagovala tým, že ona ma tam odvezie aj počká. To ma úplne dojalo. Nevideli sme sa dlhých 40 rokov a ona zareagovala, ako keby sme sa rozlúčili včera.

Čo som tým chcela povedať?

Mali by sme si chrániť priateľstvá, ktoré sú úprimné. Mali by sme si ich „pestovať“. Najmä v staršom veku to vieme oceniť. Vtedy, keď už máme problémy s chôdzou, sme odkázaní zotrvať vo svojich bytoch. Vtedy stačí zdvihnúť telefón a zavolať priateľke, priateľovi. Každý takýto rozhovor zabráni depresii, chmúrnym myšlienkam.

Za existencie našej asociácie tiež vznikli za tých 20 rokov takéto priateľstvá. Vieme o svojich problémoch, podporujeme sa pri ich riešení. Spájajú nás rovnaké problémy, choroby, ale aj pekné chvíle, ktoré sme spolu prežili. To množstvo víkendových a rekondičných pobytov nám dalo mnoho pekného, je na čo spomínať. Ale nielen spomínať, ale aj nádejať sa, že ešte prežijeme spolu veľa-veľa pekného.

Chráňme si svoje priateľstvá!

a.s.

TVORBA A ČERPANIE FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV AP V SR V ROKU 2015

Príjmy (v Eur)

1. Účastnícke poplatky za víkendový pobyt Piešťany	4 118,00
2. Účastnícke poplatky za SRK Dudince.....	9 468,00
3. Členské príspevky	633,00
4. Finančné dary	200,00
5. Kreditný úrok	0,91
6. Daňové úrady – príjmy z 2 %.....	2 365,67

Príjmy spolu..... 16 785,58

Výdavky (v Eur)

1. Úhrada za víkendový pobyt a vrátenie poplatkov.....	4 953,00
2. Úhrada za SRK a vrátenie poplatkov	11 045,50
3. Úhrada za tlač Informátora.....	177,00
4. Kancelárske potreby	13,98
5. Poštovné	178,75
6. Daň z kreditných úrokov.....	0,12
7. Poplatky Prima banke.....	93,50
8. Ostatné náklady (overovanie, poplatky za registráciu 2 %, kopírovanie, účasť. popl. na MDZPO, čl. popl. EPU a iné).....	419,47

Výdavky spolu..... 16 881,32

ROZPOČET ASOCIÁCIE POLIO V SR NA ROK 2016

Stav na bežnom účte k 31. 12. 2015 v Eur .....

8 179,11

Stav pokladne k 31. 12. 2015 v Eur.....

113,91

Predpokladané príjmy (v Eur)

1. Členské príspevky	700,00
2. Účastnícke poplatky za víkendový pobyt (80x50)	4 000,00
3. Účastnícke poplatky za SRK (220x45)	9 900,00
4. Predpokladané príjmy z 2 % z dane z príjmov	2 300,00
5. Finančné dary	200,00
6. Úroky.....	1,00

Príjmy spolu..... 17 101,00

Predpokladané výdavky v Eur

---

1. Úhrada za víkendový pobyt (102x50).....	5 100,00
2. Úhrada za SRK (259x45)	11 655,00
3. Náklady na tlač Informátora (2 čísla)	180,00
4. Poštovné	190,00
5. Ostatné náklady (kopírovanie, overovanie, kancelárske tlačivá, registrácia na 2 %, účastnícke poplatky na MDOZP a iné)	380,00
6. Poplatky Prima banke.....	90,00
Výdavky spolu.....	17 595,00

AKTIVITY V ROKU 2016

Podobne ako minulý rok, aj teraz bude víkendový pobyt predĺžený – od štvrtka do nedele, nakoľko ste to všetci prijali s nadšením. Hotel Satelit nám vyhovuje aj z toho dôvodu, že sa nachádza v centre Piešťan a umožňuje nielen nákupy, ale aj prechádzky na Kúpeľný ostrov a pod.

Pokiaľ ide o rekondičný pobyt – uskutoční sa v hoteli Hviezda v Dudinčiach. Ako už viete, pobyt zahŕňa 8 procedúr, ďalšie si možno dokúpiť.

Ďalšou našou akciou je vydanie dvoch čísel nášho Informátora. Nadalej platí naša výzva pre všetkých členov, aby prispeli svojimi článkami.

Veríme, že sa nám akcie vydaria a prežijeme spolu niekoľko pekných dní.

a.s.

JANUÁROVÉ ROKOVANIE REPUBLIKOVEJ RADY SZTP

Zasadnutie Republikovej rady Slovenského zväzu telesne postihnutých (RR SZTP) sa konalo v dňoch 22. – 23. januára 2016 už tradične v priestoroch pobytového zariadenia v Štúrove. Program bol rozdelený do dvoch častí so začiatkom v piatok večer a ukončením v sobotu krátko popoludní. Z jednotlivých bodov rokovania vyberám tie najzaujímavejšie, najdôležitejšie:

- po niekoľkoročnom úsilí doriešiť otázku rozostavaných priestorov pre sídlo košického Krajského centra SZTP a nižšie organizačné zložky pôsobiace v našom druhom najväčšom meste sa podarilo túto nehnuteľnosť na Narcisovej 20 v Košiciach odpredať a nadobro

tak uzavrieť kauzu, ktorej rokovania Republikovej rady SZTP venovali v posledných rokoch značnú časť svojho času;

- po odpočítaní všetkých záväzkov predstavuje čistý zisk z odpredaja tejto nehnuteľnosti sumu vo výške takmer 69 tisíc €;
- RR SZTP hlasovaním rozhodla, že z tohto výnosu sa všetkým ôsmim krajským centrámi a obom republikovým špecifickým organizáciám poskytne finančná výpomoc vo výške 2 000 €, z uvedenej sumy sa však odpočítajú záväzky (nesplatené pôžičky), ktoré tieto organizácie majú voči RC (naša AP však žiadnu takúto pôžičku nečerpala);
- v roku 2015 SZTP realizovalo celkom 7 projektov financovaných z prostriedkov MK SR (4) a MPSVR SR (3) v celkovej výške 26 300 €, všetky boli úspešne ukončené a aj vyúčtované; RC SZTP podalo prihlášky týchto úspešných projektov aj v r. 2016 (*Svet ako ho vidíme my; benefičný koncert; Kremnická barlička; zbierka básnickej a prozaickej tvorby; rekondičné aktivity pre ťažko TP deti a mládež; časopis TP+TP*), na MPSVR však bol podaný i jeden nový projekt (*Uplatňovanie zásady rovného zaobchádzania pre ženy na MD so ZP dieťaťom*);
- pobytové zariadenie Relax Štúrovo bolo v r. 2015 ekonomicky úspešné, keďže bolo finančne v pluse; RR SZTP na návrh správnej rady zariadenia RR schválila poplatok na osobu a deň celoročne vo výške 7 €;
- usporiadanie Medzinárodného dňa osôb so zdravotným postihnutím spolu so zjazdom SZTP bude v rukách OC SZTP v Trebišove, obe podujatia sa uskutočnia v termíne 14. – 16. 7. 2016;
- v súvislosti so zjazdom SZTP a materiálmi, ktoré budú delegáti prerokovávať (stanovy, volebný a rokovací poriadok a ďalšie), som vzhľadom na pracovné vyťaženie rezignoval na členstvo v legislatívnej komisii, ktoré prípravu týchto dokumentov zabezpečujú;
- v priebehu februára až apríla 2016 sa v základných organizáciách a RŠO uskutočnia výročné členské schôdze spojené s voľbami do jednotlivých orgánov (voľby v našej Asociácii polio sa podobne ako v r. 2012 konajú v tomto termíne korešpondenčne, naša výročná schôdza s vyhlásením výsledkov volieb sa uskutoční na májovom víkendovom pobyte v Piešťanoch);
- jednotlivé organizačné zložky SZTP majú za úlohu do 30. 4. 2016 navrhnuť kandidátov za členov RR Kontrolnej komisie SZTP.

Štefan Grajčár

IMPLEMENTÁCIA DOHOVORU OSN O PRÁVACH OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM V SR

Alternatívna správa organizácií osôb so zdravotným postihnutím
a ďalších mimovládnych organizácií

Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR (NROZP) sa v marci 2015 obrátila na svoje členské organizácie, ako aj ďalšie subjekty združujúce občanov so zdravotným postihnutím na Slovensku s výzvou o nominovanie svojho zástupcu do pracovnej skupiny, ktorej úlohou bolo pripraviť tzv. „*Alternatívnu správu organizácií osôb so zdravotným postihnutím a ďalších mimovládnych organizácií*“ k Implementácii Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike (ďalej len „Dohovor“).

Pracovnú skupinu sa podarilo zostaviť v priebehu apríla 2015, na základe odporúčania predsedníčky SZTP, Ing. Moniky Vráblovej, sa jej členom ako zástupca SZTP stal aj autor tohto príspevku. Dňa 24. 4. 2015 sa na pôde Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku na Palisádach 29 v Bratislave uskutočnilo úvodné pracovné stretnutie zástupcov relevantných organizácií, na ktorom p. **Branislav Mamojka**, predseda NROZP, informoval jednak o samotnom Dohovore, ako aj o Východiskovej správe k Dohovoru, ktorú v r. 2012 predložila príslušnému výboru OSN vláda Slovenskej republiky a ktorú spracovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (<http://www.employment.gov.sk/files/vychodiskova-sprava-sr-k-dohovoru-pravach-osob-so-zdravotnym-postihnutim.pdf>). Hlavným cieľom pracovného stretnutia bolo dohodnúť konkrétne kroky smerujúce k príprave Alternatívnej správy organizácií osôb so zdravotným postihnutím, ktorej cieľom je popísať, ako sa podľa týchto organizácií, zastupujúcich občanov so zdravotným postihnutím, Dohovor v Slovenskej republike plní, teda ako sa u nás reálne uplatňujú tie práva občanov so zdravotným postihnutím, ktoré sú v Dohovore explicitne vymenované a k uplatňovaniu ktorých sa vláda Slovenskej republiky zmluvne zaviazala.

Slovenská republika sa stala signatárom Dohovoru na základe rozhodnutia Národnej rady Slovenskej republiky a Dohovor nadobudol u nás platnosť 25. júla 2010 s tým, že ide o medzinárodnú zmluvu, ktorá má podľa článku 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky prednosť pred zákonmi. Úplné slovenské i anglické znenie Dohovoru je uverejnené v Zbierke zákonov SR (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z. z. – Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím).

Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím je zmluvný dokument, ktorý sa člení na Preambulu a 50 článkov s tým, že obsahovým jadrom Dohovoru sú články 5 – 33; v úvodných článkoch (1 – 4) sa vymedzujú základné pojmy, ciele, všeobecné zásady a všeobecné záväzky, články 34 – 50 sa zaoberajú procesuálnymi a formálnymi stránkami Dohovoru, jeho plnenia, monitorovania, predkladania správ a ďalšími právnymi a formálnymi otázkami.

V článkoch 5 – 33 Dohovoru sa podrobne vymedzujú záväzky zmluvných strán v nasledujúcich oblastiach:

Článok 5: Rovnosť a nediskriminácia

Článok 6: Ženy so zdravotným postihnutím

Článok 7: Deti so zdravotným postihnutím

Článok 8: Zvyšovanie povedomia

Článok 9: Prístupnosť

Článok 10: Právo na život

Článok 11: Rizikové situácie a núdzové humanitárne situácie

Článok 12: Rovnosť pred zákonom

Článok 13: Prístup k spravodlivosti

Článok 14: Sloboda a osobná bezpečnosť

Článok 15: Ochrana pred mučením alebo krutým, neludským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním

Článok 16: Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním

Článok 17: Ochrana integrity osobnosti

Článok 18: Sloboda pohybu a štátna príslušnosť

Článok 19: Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti

Článok 20: Osobná mobilita

Článok 21: Sloboda prejavu a presvedčenia a prístup k informáciám

Článok 22: Rešpektovanie súkromia

Článok 23: Rešpektovanie domova a rodiny

Článok 24: Vzdelávanie

Článok 25: Zdravie

Článok 26: Habilitácia a rehabilitácia

Článok 27: Práca a zamestnanie

Článok 28: Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana

Článok 29: Účasť na politickom a verejnom živote

Článok 30: Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe

Článok 31: Štatistika a zhromažďovanie údajov

Článok 32: Medzinárodná spolupráca

Článok 33: Vykonávanie dohovoru na vnútroštátnej úrovni a monitorovanie

Na príprave Alternatívnej správy k Dohovoru sa na základe výzvy Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím podieľali desiatky ľudí z celého Slovenska, takmer všetky organizácie združené v NROZP, ale tiež Mental Disability Advocacy Center, Fórum pre ľudské práva a Československá odborná spoločnosť pre komunitné služby.

V priebehu mája a júna 2015 sme k tvorbe Alternatívnej správy prispeli aj my, členovia SZTP – koordinátorovi správy sme zaslali viac ako 11 strán podnetov, ktoré sme dostali od p. Viliama Franka a okruhu ľudí z ich RŠO, od p. Zlatice Šidlovej z Levíc, väčšinu z nich však sformulovali členovia Asociácie polio. Nie všetky naše podnety a návrhy sa však do konečného znenia Alternatívnej správy dostali, a to najmä preto, že rozsah správy bol trochu zvlášťne limitovaný – správa nemala mať viac ako 10 700 slov. Správa je však možno práve vďaka tomuto obmedzeniu nakoniec veľmi hutná a prezentuje pravdivo a objektívne pohľad samotných ľudí so zdravotným postihnutím všetkého druhu na to, ako oni sami vnímajú dodržiavanie práv Dohovoru vymedzených v jednotlivých článkoch.

Alternatívna správa bola Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím v Ženeve doručená 31. júla 2015. Správa má 44 strán (počtom slov mierne prekročila spomínaný limit) a vyjadruje sa k plneniu len niektorých vybraných článkov Dohovoru, konkrétne článkov 5, 9, 12, 13, 14, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31 a 33. Z priestorových dôvodov nie je možné uviesť na tomto mieste celý text Alternatívnej správy, z nášho pohľadu sú však snád najdôležitejšie odporúčania, ktoré sú uvedené v jej úvode v **Stručnom prehľade** (uvádzame ho v úplnom znení):

„Alternatívna správa obsahuje stanoviská slovenských a medzinárodných organizácií zastupujúcich osoby so zdravotným postihnutím. Popisuje aktuálnu situáciu v Slovenskej republike a vysvetľuje, v ktorých oblastiach legislatíva a prax porušujú konkrétne články Dohovoru. V správe sa tiež formulujú dôležité odporúčania, vrátane nasledujúcich:

- Novelizovať antidiskriminačný zákon tak, aby obsahoval vymedzenie primeraných úprav v súlade s článkami 2 a 5 Dohovoru zabezpečujúce, aby sa primerané úpravy vzťahovali na všetky oblasti života osôb so zdravotným postihnutím.
- Podporiť a zlepšiť prístupnosť a zabezpečiť, aby sa v plnej miere dodržiavala zásada univerzálneho dizajnu. Zaviesť zodpovedajúci kontrolný mechanizmus a venovať sa absencii autorizovaných odborníkov na hodnotenie prístupnosti. Zabezpečiť, aby verejné a súkromné inštitúcie plnili všetky svoje povinnosti.
- Inovovať občiansky zákonník a zrušiť odoberanie a obmedzovanie právnej spôsobilosti, zaviesť nový nástroj založený na podporova-

nom rozhodovaní. Odstrániť všetky automatické dôsledky odobrania a obmedzovania právnej spôsobilosti.

- Zabezpečiť zachovanie a rozšírenie deinštitucionalizácie a rozširovanie komunitných služieb.
- Inovovať legislatívu s cieľom zvýšiť množstvo pomôcok a služieb a zjednodušiť podmienky na získanie príspevkov a zliav.
- Zabezpečiť inkluzívne vzdelávanie pre všetky deti na všetkých úrovniach vzdelávania a transformovať segregovaný systém špeciálneho vzdelávania.
- Zabezpečiť dostupnosť a prístupnosť služieb včasnej intervencie.
- Vo väčšej miere podporovať právo na prácu. Prijatť opatrenia s cieľom umožniť zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím na otvorenom trhu práce, podporovať tvorbu pracovných príležitostí a finančne prispievať na vytváranie a udržateľnosť zamestnania.
- Zabezpečiť primeranú životnú úroveň a sociálnu ochranu.
- Vytvoriť a podporovať rozvoj procesu s cieľom umožniť organizáciám zastupujúcim osoby so zdravotným postihnutím aktívne sa zapájať do monitorovania Dohovoru. Podporovať aktivity osôb so zdravotným postihnutím v oblasti obhajoby a obhajoby vlastných práv.
- Mainstreaming problematiky zdravotného postihnutia je potrebné uplatňovať takým spôsobom, aby sa ľudia so zdravotným postihnutím zahŕňali do všetkých programov a politík vo všetkých relevantných sektoroch.“

Proces hodnotenia implementácie Dohovoru má vo všeobecnosti dve etapy. Prvou je predbežné zasadnutie výboru, ktorému môžu organizácie osôb so zdravotným postihnutím (a ďalšie mimovládne neziskové organizácie, pôsobiace v oblasti ľudských práv) predložiť svoje alternatívne správy, zamerané na nedostatky a medzery v implementácii Dohovoru. Tieto organizácie sa môžu zúčastniť na predbežnom zasadnutí, na ktorom podajú stručnú informáciu o hlavných problémoch a odpovedajú na otázky členov Výboru. Výsledkom je zoznam otázok, na ktoré žiada Výbor odpovede od vlády hodnoteného štátu. K predloženým otázkam a odpoveďiam štátu môžu svoje písomné stanovisko predložiť aj mimovládne neziskové organizácie.

Predbežné zasadnutie Výboru k hodnoteniu Slovenska, sa uskutočnilo v dňoch 7. – 11. 9. 2015 v Ženeve. Ako výstup z predbežného zasadnutia Výboru bol vydaný zoznam 33 otázok pre vládu Slovenskej republiky, ktorý bol zverejnený 28. 9. 2015. Vyberáme z nich tie, ktoré sú všeobecného charakteru, resp. týkajú sa aj občanov s telesným postihnutím:

A. Cieľ a všeobecné otázky

- *Otázka č. 2:* Akým spôsobom sa zo strany zmluvného štátu v plnej miere uplatňujú záväzky vyplývajúce z článku 4, odseku 3 Dohovoru a akým spôsobom je zaručené účinné zapojenie osôb so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívnych organizácií na rozvoji a implementácii legislatívy a politik týkajúcich sa zdravotného postihnutia?

B. Konkrétne práva

Rovnosť a nediskriminácia (čl. 5)

- *Otázka č. 3:* Uvedte podrobnosti týkajúce sa skutočnosti, či zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní poskytuje osobám so zdravotným postihnutím úplnú ochranu pred diskrimináciou v oblasti zamestnávania, a uvedte, aké opatrenia štát prijal s cieľom rozšíriť zákaz diskriminácie na základe zdravotného postihnutia aj na ďalšie oblasti okrem zamestnávania.
- *Otázka č. 4:* Aké opatrenia štát prijíma na riešenie viacnásobnej a medzisektorovej diskriminácie žien a dievčat so zdravotným postihnutím a príslušníkov etnických menšín so zdravotným postihnutím? Aké opatrenia sa prijímajú na začlenenie týchto foriem diskriminácie do zákona vrátane zodpovedajúcich právnych prostriedkov nápravy a sankcií tak, aby zodpovedali závažnej povahe porušení súvisiacich s viacnásobnou a medzisektorovou diskrimináciou?
- *Otázka č. 5:* Poskytnite informácie o takých prípadoch nezaistenia primeraných úprav, ktoré predstavujú diskrimináciu vo všetkých oblastiach života osôb so zdravotným postihnutím, aké opatrenia sa prijímajú na zakotvenie tejto zásady v antidiskriminačnom zákone vo všetkých oblastiach, a tiež aké kroky sa prijímajú na preškolenie a poskytnutie informácií verejnému a súkromnému sektoru, pokiaľ ide o povinnosť poskytnúť primerané úpravy.

Ženy so zdravotným postihnutím (čl. 6)

- *Otázka č. 6:* Poskytnite informácie týkajúce sa rodovej nerovnosti v prípade žien a dievčat so zdravotným postihnutím na legislatívnej a politickej úrovni v rámci rozvoja programov v oblasti rodovej rovnosti a práv žien, ako aj v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím vo všeobecnosti.

Deti so zdravotným postihnutím (čl. 7)

- *Otázka č. 7:* Poskytnite údaje o počte rodín s chlapcami a dievčatami so zdravotným postihnutím (biologické, náhradné a profesionálne rodiny), ako aj o počte inštitucionalizovaných chlapcov a dievčat so zdravotným postihnutím. Rovnako uvedte informácie o opatreniach

prijatých s cieľom predchádzať inštitucionalizácii chlapcov a dievčat so zdravotným postihnutím a presadzovať ich právo na sebvýjadrenie.

Prístupnosť (čl. 9)

- *Otázka č. 8:* Poskytnite informácie o spôsobe zaručenia plnenia požiadaviek na prístupnosť v novom stavebnom zákone v praxi.
- *Otázka č. 10:* Informujte Výbor o prístupnosti verejnej dopravy pre osoby so zdravotným postihnutím vrátane vidieckych oblastí.

Prístup k spravodlivosti (čl. 13)

- *Otázka č. 13:* Poskytnite informácie o dostupnosti procesných úprav, ktoré sa prijímajú v konaniach na zaručenie účinnej účasti osôb so zdravotným postihnutím na konaní, a zároveň aké kroky sa podnikajú s cieľom zaručiť, aby sa osoby so zdravotným postihnutím mohli priamo zúčastniť konania rovnako ako ostatní bez ohľadu na svoju finančnú situáciu, či spôsobilosť na právne úkony.
- *Otázka č. 15:* Poskytnite informácie o vzdelávaní justičných zamestnancov o Dohovore vrátane policajtov, sudcov, zamestnancov súdov, zamestnancov zboru justičnej a väzenskej stráže, zamestnancov štátnej správy a samosprávy, a podobne.

Sloboda a osobná bezpečnosť (čl. 14)

- *Otázka č. 16:* Aké kroky sa podnikajú s cieľom novelizovať § 6 ods. 9 zákona č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti a § 73 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon tak, aby sa dosiahol súlad s Dohovorom a aby zdravotné postihnutie v žiadnom prípade nepredstavovalo dôvod na pozbavenie osobnej slobody?
- *Otázka č. 17:* Vysvetlite, aké konkrétne kroky sa podnikajú na zaručenie toho, aby sa s osobami so zdravotným postihnutím pozbavenými osobnej slobody v rámci trestného konania, najmä v ústavoch na výkon väzby a v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody, zaobchádzalo v súlade s cieľmi Dohovoru vrátane zabezpečenia primeraných úprav.

Ochrana integrity osobnosti (čl. 17)

- *Otázka č. 20:* Objasnite, či právny poriadok rozlišuje medzi súhlasom na hospitalizáciu a súhlasom na liečbu v prípade nedobrovoľnej hospitalizácie. Rovnako vysvetlite skutočnosť, či v prípade, že súd rozhodne o zákonnosti prevzatia osoby do ústavnej zdravotnej starostlivosti, má táto osoba so zdravotným postihnutím stále právo na slobodný a informovaný súhlas s liečbou.

Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti (čl. 19)

- *Otázka č. 22:* Poskytnite aktuálne informácie o vývoji procesu deinštitucionalizácie vrátane konkrétnych a cielených krokov prijatých na zaistenie toho, aby bol tento proces udržateľný a v primeranom

časovom období zaručil nezávislý spôsob života ľudí so zdravotným postihnutím v ich komunitách. Rovnako informujte o presune chlapcov a dievčat z inštitúcií do rodín.

Vzdelávanie (čl. 24)

- *Otázka č. 25:* Informujte o prijatých krokoch vedúcich k zaisteniu vynúiteľného práva každého dieťaťa a študenta na inkluzívne vzdelávanie a inkluzívne celoživotné vzdelávanie, zaručte zabezpečenie primeraných úprav, prístupnosť infraštruktúry, dopravy a ďalších podporných prostriedkov. Rovnako poskytnite informácie o primeranom rozpočte a zdrojoch vyčlenených na tieto účely.
- *Otázka č. 26:* Uvedte podrobnosti o politikách zameraných na transformáciu a desegregáciu vzdelávacieho systému vrátane ich časového harmonogramu.

Zdravie (čl. 25)

- *Otázka č. 27:* Poskytnite informácie o opatreniach prijatých na ochranu pred diskrimináciou a na zaručenie toho, aby mali osoby so zdravotným postihnutím neobmedzený prístup k zdravotnej starostlivosti a mohli uplatňovať právo na slobodný a informovaný súhlas jednotlivca, a to predovšetkým v prípade osôb s mentálnym postihnutím.
- *Otázka č. 28:* Aké opatrenia sa prijímajú na zaručenie toho, aby mali ženy a dievčatá so zdravotným postihnutím neobmedzený prístup k službám v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia? Aké opatrenia sa prijímajú na zaručenie dostupnej a prístupnej zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb včasnej intervencie a s nimi spojenej podpory rodín?

Práca a zamestnanie (čl. 27)

- *Otázka č. 29:* Poskytnite informácie o počte osôb so zdravotným postihnutím zamestnaných a) v chránených dielňach a b) na otvorenom trhu práce vrátane informácií o stimuloch na podporu zamestnávateľov, ktorí takéto osoby zamestnávajú, ako aj o sankčných opatreniach.

Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana (čl. 28)

- *Otázka č. 30:* Informujte o opatreniach v oblasti sociálnej ochrany pre osoby so zdravotným postihnutím zaručujúcich, že uvedené osoby sa nedostanú pod hranicu chudoby.

Účast na politickom a verejnom živote (čl. 29)

- *Otázka č. 31:* Poskytnite informácie o opatreniach prijatých s cieľom umožniť všetkým občanom so zdravotným postihnutím v plnej miere uplatňovať právo voliť a byť volený.

C. Osobitné záväzky**Štatistika a zhromažďovanie údajov (čl. 31)**

- *Otázka č. 32:* Má zmluvný štát v úmysle koordinovať na inštitucionálnej úrovni výskum zameraný na otázky týkajúce sa života osôb so zdravotným postihnutím a ich rodín a zaručiť systematické zhromažďovanie údajov, ktoré sú disagregované z hľadiska všetkých druhov postihnutia vo všetkých oblastiach vrátane vzdelávania, zamestnávania, sociálnej ochrany, zdravia, prístupu k spravodlivosti, účasti na politickom živote, násilia a podobne?

Vykonávanie dohovoru na vnútroštátnej úrovni a monitorovanie (čl. 33)

- *Otázka č. 33:* Špecifikujte podmienky, ktorých vytvorenie sa plánuje s cieľom zaručiť systematickú účasť reprezentatívnych organizácií osôb so zdravotným postihnutím na nezávislom monitorovaní Dohovoru a rozvíjať ich odbornú spôsobilosť potrebnú na vykonávanie tejto činnosti.“

V priebehu jesene 2015 vláda SR následne vypracovala a Výboru OSN v Ženeve odoslala odpovede na všetky položené otázky. Svoje vlastné stanovisko k otázkam a odpovediam vlády SR vypracovala aj NROZP v SR, ktoré boli Výboru zaslané koncom januára 2016. Podobne ako v prípade otázok vyššie, vyberáme z dokumentu NROZP, na ktorého príprave sa podieľali aj členovia našej Asociácie polio, tie časti, ktoré sú všeobecného charakteru, resp. týkajú sa aj občanov s telesným postihnutím:

**„INFORMÁCIE TÝKAJÚCE SA ZOZNAMU OTÁZOK,
KTORÉ POLOŽIL VLÁDE SLOVENSKEJ REPUBLIKY
VÝBOR OSN PRE PRÁVA OSÔB SO ZDRAVOTNÝM
POSTIHNUTÍM,
A ODPOVEDÍ VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
NA TIETO OTÁZKY**

ÚVOD

Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR spolupráci s ďalšími reprezentatívnymi organizáciami osôb so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike predkladá tento dokument v súvislosti s otázkami, ktoré položil Výbor OSN pre osoby so zdravotným postihnutím vláde SR. V dokumente neopakujeme naše stanoviská a odporúčania uvedené

v alternatívnej správe. Sústreďujeme sa na tie odpovede vlády SR, ktoré je z nášho pohľadu potrebné objasniť a podrobnejšie vysvetliť. Okrem toho v závere dokumentu navrhujeme odporúčania, ktoré považujeme za potrebné prijať v rámci záverečných poznámok a ktoré by mali byť vyhodnocované do jedného roka od ich prijatia.

REAKCIE NA ODPOVEDE VLÁDY SR NA KONKRÉTNE OTÁZKY

Otázka č. 2

V súlade s článkom 4, odsek 3 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, budú aktívne spolupracovať s reprezentatívnymi organizáciami na vytváraní politik, stratégií a zákonodarstva.

Na Slovensku je aktívna spolupráca realizovaná len na dobrovoľnej báze a obhajcovia práv osôb so zdravotným postihnutím nemajú zo strany štátnych orgánov žiadnu podporu. Štát nezabezpečuje účinnú účasť osôb so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívnych organizácií. Pri vytváraní podmienok na účasť reprezentatívnych organizácií osôb so zdravotným postihnutím by pomohlo zavedenie mechanizmu systematickej finančnej podpory reprezentatívnych mimovládnych organizácií, ktoré vystupujú ako partneri vlády, a iných organizácií pri tvorbe relevantných politik týkajúcich sa zdravotného postihnutia, ako sa uvádza v odpovedi vlády na otázku č. 33.

Uloha Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý je poradným orgánom Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, je pre tento proces vládou nadhodnocovaná. Pri priemernom počte troch zasadnutí tohto výboru ročne nie je v jeho silách pravidelné spracúvanie návrhov stanovísk a uznesení k návrhom zákonov, všeobecne záväzných právnych predpisov a interných právnych predpisov, ako aj vládnych, rezortných a ďalších opatrení nelegislatívnej povahy. Uznesenia Výboru majú len odporúčací charakter a pretože časť členov Výboru tvoria zamestnanci štátnej správy, často v nich, v prípade zásadných problémov, dochádza ku kompromisu.

Otázka č. 3

Vláda vypracovala všeobecné usmernenia na ochranu voči diskriminácii v súvislosti so zamestnávaním, nepodarilo sa jej však zodpovedať otázku, aké kroky sa uskutočnili na dôkladnejšie uplatňovanie zákazu diskriminácie na základe zdravotného postihnutia vo všetkých sektoroch, nielen v oblasti zamestnávania. Je treba poznamenať, že v tomto smere sa vláde nepodarilo prijať žiadne primerané opatrenia.

Otázka č. 5

Musíme konštatovať, že odpoveď vlády nezodpovedá priamo predmetu otázky. Predpokladáme, že pojem „primerané úpravy“ chápe vláda správne. Z uvedeného dôvodu sa domnievame, že sa pokúsila preniesť pozornosť na úplne odlišnú problematiku, na takzvané „dočasné vyrovnávacie opatrenia“, čo de facto v súlade so slovenskou legislatívou znamená dočasnú pozitívnu diskrimináciu. Takýto stav je neprijateľný, pretože dočasné uplatňovanie pozitívnych opatrení, ako napríklad vzdelávanie, odborná príprava, či ďalšie dočasné podporné opatrenia, zjavne nepomôže odstrániť väčšinu následkov postihnutia a z uvedeného dôvodu sú potrebné trvalé primerané úpravy. Z toho vyplýva, že vláda vlastne pripustila, že nevykonala žiadne kroky na začlenenie primeraných úprav do antidiskriminačného zákona naprieč všetkými odvetviami a neposkytla žiadnu odbornú prípravu či usmernenia.

Otázka č. 6

Aktuálna odpoveď vlády SR „Rodová nerovnosť žien a dievčat so ZP v podmienkach SR sa nevyskytuje“ popiera existenciu tohto javu v podmienkach SR, čo nezodpovedá skutočnosti. V súvislosti s otázkou uznania rodovej nerovnosti žien a dievčat so zdravotným postihnutím považujeme za potrebné zdôrazniť, že vláda SR schválila v roku 2014 dva dokumenty významné pre tvorbu politík zameraných na presadzovanie rodovej rovnosti, ktorými sú „Celoštátna stratégia rodovej rovnosti“ a „Akčný plán rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019“. V Akčnom pláne rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019 je aj úloha 1.4 „Posilňovať princíp rovnosti a nediskriminácie vo sfére pracovnej a sociálnej politiky s osobitným dôrazom na znevýhodnené skupiny žien akými sú napr. Rómky, migrantky a ženy so zdravotným postihnutím“.

Napriek neuspokojivému riešeniu konštatovanému už aj v našej reakcii v odpovedi na otázku č. 4, uvedená úloha svedčí o tom, že vláda SR priznáva existenciu diskriminácie žien a dievčat na základe zdravotného postihnutia. To, že rodová nerovnosť žien a dievčat so zdravotným postihnutím sa v podmienkach SR nevyhodnocuje, neznamená, že sa nevyskytuje.

Iným príkladom je potreba zvyšovania dostupnosti poradenských služieb pre ženy so zdravotným postihnutím ohrozené domácim násilím, ako jedno z opatrení Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím.

Otázka č. 8

Návrh stavebného zákona pripravovaného od roku 2012, o ktorom píšeme v bode 7 alternatívnej správy, bol stiahnutý z rokovania parlamentu

v septembri 2015. Na najbližšie roky plánuje vláda len novelizovať súvisiace vyhlášky.

Zásadnú požiadavku záruky prístupnosti stavieb zástupcov osôb so zdravotným postihnutím zaviesť do stavebnej legislatívy funkciu autorizovaného odborníka na posudzovanie prístupnosti stavieb štátny orgán (Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR) zamietol. V odpovedi vlády súvisiacej so zabezpečením bezbariérového užívania stavieb a územia sa toto zabezpečenie vyžaduje len pre „stavbu určenú na užívanie osobami so ZP alebo o stavbu určenú, aby ju navštevovala verejnosť“. Toto delenie stavieb považujeme za neakceptovateľné. Stavby prednostne určené na užívanie osobami so zdravotným postihnutím sú určené aj pre verejnosť, lebo osoby so zdravotným postihnutím sú súčasťou verejnosti. Zároveň všetky stavby určené na navštevovanie verejnosťou musia byť prístupné aj osobám so zdravotným postihnutím.

Otázka č. 10

Odpoveď vyvoláva dojem, že v celej SR je už vybudovaná infraštruktúra umožňujúca plnú prístupnosť verejnej dopravy. Riešenie prístupnosti dopravnej infraštruktúry a dopravných prostriedkov vo verejnej železničnej, autobusovej a mestskej doprave je pomalé napriek viacerým pozitívnym riešeniam a projektovým zámerom na programovacie obdobie európskych štrukturálnych a investičných fondov na roky 2014 – 2020. Platí to predovšetkým pre vidiecke oblasti, kde je verejná doprava pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, najmä vozíčkarov, prakticky neprístupná.

Pretrvávajúcim problémom je nejednotnosť poskytovaných zliav v mestskej hromadnej doprave v jednotlivých mestách.

Stále narastajúcim problémom je neprístupnosť automatov na nákup cestovných lístkov pre osoby so zrakovým postihnutím a vozíčkarov, ktorých používanie sa stáva nevyhnutnosťou.

V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť aj fakt, že Slovenská republika sa v r. 2009 v procese ratifikácie Európskej sociálnej charty rozhodla neratifikovať jej článok 15, odsek 3 týkajúci sa podpory osôb so zdravotným postihnutím v ich „plnej sociálnej integrácii a účasti na živote spoločnosti, najmä prostredníctvom opatrení zahŕňajúcich technickú pomoc, zameranú na prekonanie komunikačných prekážok a prekážok mobility a ktoré im umožnia prístup k doprave, bývaniu, kultúrnym činnostiam a vo chvíľach vyplnenia voľného času“.

Zásadnejšie riešenie prístupnosti verejnej dopravy pre osoby so zdravotným postihnutím, vrátane časového rámca a špecifikácie zdrojov, nie je explicitne obsiahnuté ani v strategických dokumentoch vlády SR ako je Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020.

Otázka č. 25

Pokiaľ ide o právo na inkluzívne vzdelávanie, vláda len jednoducho citovala súčasné právne ustanovenia, nezodpovedala však otázku, či prijala opatrenia na zaručenie vymáhateľného práva na inkluzívne vzdelávanie a ostatných jeho hľadísk. Odpoveď vlády je neprimeraná, z uvedeného dôvodu chceme upriamiť pozornosť na opis reálnej situácie v odsekoch 38 – 41 našej alternatívnej správy.

Pokiaľ ide o terciárne vzdelávanie, došlo k určitým zlepšeniam, obavy nám však spôsobuje predovšetkým predškolské vzdelávanie. Dostupnosť zariadení predškolského vzdelávania predstavuje problém vo všeobecnosti a v prípade detí so zdravotným postihnutím je tento problém ešte vypuklejší. Okrem toho reálne miestne samosprávy ani zariadenia predškolského vzdelávania nie sú povinné posudzovať, či dieťa potrebuje asistenta učiteľa. Rovnako nie sú povinné zabezpečiť asistenciu deťom, ktoré ju potrebujú. Asistenti učiteľa v zariadeniach predškolského vzdelávania navyše nie sú platení zo štátneho rozpočtu, ale z prostriedkov miestnych samospráv, ktoré asistenciu môžu, ale nemusia zabezpečiť. Počet žiadostí o prijatie detí so zdravotným postihnutím do zariadení predškolského vzdelávania a počet zamietnutých žiadostí, ani dôvody zamietnutia nie sú známe. Dostupné sú len údaje o počte prijatých detí a o počte asistentov.

Okrem toho nie sú k dispozícii údaje o účasti žiakov so zdravotným postihnutím v takzvanom systéme duálneho vzdelávania, ktorý sa spustil v septembri 2015. Špeciálne školy pre deti so zdravotným postihnutím sa do systému duálneho vzdelávania nezapájajú.

Považujeme za potrebné upozorniť na významný úspech pri presadzovaní práva na inkluzívne vzdelávanie. Rodičia jedného dieťaťa sa rozhodli nezmieriť sa s odmietnutím prijatia ich dieťaťa so zdravotným postihnutím do základnej školy a podali žalobu na súd proti rozhodnutiu riaditeľa školy a miestneho úradu. Po dlhých troch rokoch Najvyšší súd SR rozhodol, že deti so zdravotným postihnutím majú právo na inkluzívne vzdelávanie v bežných školách a zabezpečenie primeraných úprav. Tento judikát je, samozrejme, všeobecne platný, a teda pomôže presadiť prijatie do bežných škôl i ďalším deťom so zdravotným postihnutím, zároveň však poukazuje na náročnosť akceptácie inkluzívneho vzdelávania spoločnosťou.

Otázka č. 26

Z odpovede vlády je zrejmé, že na zaručenie uplatňovania článku 24 dohovoru sa nezačala realizovať žiadna politika. Chýbajúca politika v tejto oblasti sa považuje za hlavnú prekážku progresívneho uplatňovania práva na inkluzívne vzdelávanie.

Otázka č. 27

Vláda sa vo svojej odpovedi nevenuje otázke z hľadiska prístupnosti zdravotníckych zariadení, najmä pokiaľ ide o osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, ani z hľadiska uplatňovania práva na slobodný a informovaný súhlas. V tejto súvislosti si dovoľujeme upriamiť pozornosť výboru na našu alternatívnu správu a na opis rozporu s článkom 25 dohovoru.

Otázka č. 30

Odpoveď vlády na túto otázku nezodpovedá skutočnosti. Možnosť priznať minimálny dôchodok sa týka len tých poberateľov invalidného dôchodku, ktorí dosiahli dôchodkový vek (v SR vek 62 rokov) a poberajú naďalej invalidný dôchodok, pretože nespĺnili nároky na výplatu starobného dôchodku. Z 240 tisíc poberateľov invalidného dôchodku podľa nášho odhadu 190 tisíc jeho poberateľov ešte nedosiahlo dôchodkový vek, a tak im minimálny dôchodok nie je možné priznať. Treba tiež vedieť, že ani maximálna možná výška minimálneho dôchodku (pri odpracovaní viac ako 40 rokov) nedosahuje hranicu rizika chudoby.

Systém sociálnej ochrany zabezpečovaný prostredníctvom nástrojov pomoci v hmotnej núdzi je určený na to, aby sa občan nedostal svojim príjmom pod hranicu existenčného minima a aby si mohol zabezpečiť základné životné podmienky.

Slovenská republika nemá žiadne opatrenia sociálnej ochrany pre osoby so zdravotným postihnutím zvyšujúce ich príjem, ktoré by im zabráňovali žiť pod hranicou rizika chudoby.

Otázka č. 31

Obávame sa, že odpoveď vlády, že zákon žiadnym spôsobom neobmedzuje osoby so zdravotným postihnutím pri uplatňovaní ich práva voliť a byť volený, jednoducho nie je pravdivá. Podľa Zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva podľa § 4 písm. c) a § 6 písm. c) sú automaticky vylúčení z práva voliť a práva byť volení ľudia, ktorí sú pozbavení spôsobilosti na právne úkony. V tejto oblasti na zmenu tohto ustanovenia nie je zo strany vlády zaznamenaná žiadna legislatívna iniciatíva.

Za nespĺnenie povinnosti starostu pri určovaní volebnej miestnosti prihliadať na to, aby do volebnej miestnosti mali čo najľahší prístup aj voliči so ZP zákon neurčuje žiadne sankcie, v zásade je splnenie tejto povinnosti založené len na dobrovoľnom princípe. Zákon tiež neustanovuje povinnosť spracovávať materiály o priebehu volieb v ľahko čitateľnom jazyku pre ľudí s mentálnym postihnutím.

Otázka č. 33

V odpovedi vlády je citovaná úloha Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020 4.11.3. „Zaviest mechanizmus systematického financovania strešných mimovládnych organizácií, ktoré vystupujú ako partneri vlády a iných organizácií pri tvorbe relevantných politík“, s termínom plnenia v roku 2016. Práce na riešení tejto úlohy však ešte nezačali.

Návrh opatrení, ktorých plnenie by sa malo kontrolovať do jedného roka:

- Urýchlene pripraviť novelu stavebného zákona alebo zodpovedajúcich vyhlášok s cieľom odstrániť nedostatky aktuálnej stavebnej legislatívy v oblasti zabezpečenia bezbariérového užívania stavieb a územia;
- Zrušiť pozbavenie a obmedzenie spôsobilosti na právne úkony a zaviesť opatrenia podporovaného rozhodovania;
- Zaviest jednotnú koncepciu včasnej intervencie vrátane jej financovania z verejných zdrojov a primeranej podpory rodín s dieťaťom s ťažkým zdravotným postihnutím, vyžadujúcim včasnú intervenciu;
- Novelizovať Školský zákon a zaviesť vymožitelné právo na inkluzívne vzdelávanie. Prijatť záväzný plán transformácie s cieľom uplatňovať právo na inkluzívne vzdelávanie, ktorý bude obsahovať aj časový plán;
- V záujme zvyšovania prístupu osôb so zdravotným postihnutím k zamestnaniu vytvoriť v rámci aktívnej politiky trhu práce nástroje podporovaného zamestnávania, akými sú individualizovaná pomoc pri hľadaní zamestnania a job-coaching vrátane ich finančného krytia;
- Prijatť konkrétne opatrenia, ktoré zabezpečia, že osoby so zdravotným postihnutím nebudú obviňovať samy seba počas trestného konania;
- Zaviest mechanizmus systematického financovania reprezentatívnych mimovládnych organizácií, ktoré vystupujú ako partneri vlády a iných organizácií pri tvorbe relevantných politík týkajúcich sa osôb so zdravotným postihnutím.

Druhá etapa procesu vyvrcholí 4. a 5. apríla 2016 v Ženeve, tzv. konštruktívnym dialógom medzi Výborom a delegáciou vlády SR. Na tomto dialógu sa ako pozorovatelia budú môcť zúčastniť aj zástupcovia mimovládnych neziskových organizácií. Výstupom budú odporúčania Výboru vláde SR pre efektívnejšiu implementáciu Dohovoru. Plnenie týchto odporúčaní a úroveň implementácie Dohovoru budú opakovane hodnotené po ďalších štyroch rokoch.

Všetky dokumenty sú dostupné na adrese:
<http://dohovor.nrozp.sk/dohovor/dohovor-osn-a-alternativna-sprava.html>

ďalšie zdroje: www.slovenskypacient.sk (20. 10. 2015; sprístupnené 2. 12. 2015);

NROZP (<http://www.nrozp.sk/>; zverejnené 9. 10. 2015)

Z citovaných zdrojov spracoval: PhDr. Štefan Grajčár
Bratislava 12. 3. 2016

NOVINKY PRE DRŽITEĽOV PREUKAZOV ZŤP PRI DIAĽNIČNÝCH ZNÁMKACH

Držitelia parkovacích preukazov ZŤP budú môcť aj v roku 2016 po zaplatení elektronických diaľničných známok jazdiť po spoplatnených úsekoch diaľnic a rýchlostných ciest bezplatne. Je tu však niekoľko noviniek. Od 1. januára 2016 sa zmení postup pri podávaní žiadosti o oslobodenie od platenia diaľničnej známky. Od tohto dátumu sa budú podávať žiadosti priamo cez internetový portál eznamka.sk alebo prostredníctvom vybraných obchodných miest, ktoré sa nachádzajú v krajských mestách. Zároveň už nie je možné požiadať o oslobodenie vozidla od platenia diaľničnej známky prostredníctvom pošty. Všetky informácie a formuláre potrebné k žiadosti sú k dispozícii na spomínanej internetovej stránke. Držitelia parkovacích preukazov ZŤP, ktorí sa zaregistrovali v Národnej diaľničnej spoločnosti, dostali „Potvrdenie o registrácii vozidla“. Táto registrácia platí aj pre rok 2016. Registrácia oslobodenia od platenia úhrady je platná do dátumu, ktorý je uvedený na „Potvrdení o registrácii vozidla“, pokiaľ sa nezmenili podmienky registrácie, napríklad ukončenie platnosti parkovacieho preukazu ZŤP.

STRETNUTIE VO VEĽKÝCH LOSINÁCH

Zdravím vás, kamaráti zo slovenskej Asociácie polio. S radosťou vám oznamujem, že tento rok sa znova uskutoční, v poradí už tretie stretnutie „obrnárov“, ktorí sa v detstve liečili vo Veľkých Losinách, okres Šumperk, pod krásnymi Jesenníkmi. Podaktorí ste už mali skúsenosť v predošlých dvoch „rande“, roky 2014 a 2015, bolo výborne. Stretnutie sa koná v dňoch piatok: 9. 9. – až 11. 9. 2016. Kto môže a chce, príde už vo štvrtok 8. 9. 2016, alebo aj skôr. Ubytovanie si vybavuje každý sám, možností je

v Losinách naozaj veľa. V predošlých stretnutiach sme najviac „obývali“ penzión HORINKA, ktorý sa nachádza v centre diania, v blízkosti kúpeľov. Program víkendu je voľný, avšak v sobotu dopoludnia sa záujemcovia o bývalú a legendárnu detskú liečebňu VI-ku, (teraz Šárka), stretnú na jej obhliadku. Po prehliadke navrhuje Tamara Kubicová z Čiech, (zúčastnila sa a tiež pomáhala organizovať tieto stretnutia), navštíviť nové termálne kúpalisko, ktoré je ochotná vybaviť, snáď výhodne pre všetkých záujemcov v predstihu. Rada by vedieť, či máme záujem o túto akciu. Navrhujem, aby ste si všetci premysleli a v dohľadnej dobe mi dali vedieť, zatiaľ len informatívne, kto by mal chuť sa zúčastniť tejto peknej jesennej udalosti, aj s návštevou termálu. Informáciu odovzdám organizátorom v Čechách. Sírčitá, tzv. vajcová voda, je nám všetkým prospešná. Odporúčam prečítať si články o týchto stretnutiach na našom webe alebo v časopise polio. Ďakujem, a pozdravujem všetkých našich priaznivcov.

Ondrej Mocko

UŽ STE VIDELI NAŠE WEBOVKY?

Nie je tomu ani rok, čo sme v českej asociácii zapracovali na webových stránkach www.polio.cz.

V podstate som bola iniciátorkou i realizátorkou. Naše stránky boli doposiaľ nabité hlavne odbornými článkami. Neboli to len domáce, ale aj množstvo

The screenshot shows the homepage of the website www.polio.cz. The header contains the logo "asociace polio" and a photograph of a molecular model. Below the header is a navigation menu with the following items: ÚVOD | ASOCIACE | AKTUALITY | POLIO V ČR | POLIO VE SVĚTĚ | ODBORNÉ TEXTY | KNIHA NÁVŠTĚV. The main content area is divided into two columns. The left column has a "Kontakt" section with the following information: Sekretariát, Ludvíka Bradová, Kosmonautů 2288, 440 01 Louňy, Telefon: 474 552 498, Mobil: 723 138 611, and the email address lubra@volny.cz. The right column has an "Aktuality" section with the following news items: "23.01.2016 11:15 Rekondice pro rok 2016" (with a sub-heading "Pro rok 2016 jsou plánované tři rekondiční pobyty...") and "16.12.2015 21:47 Zpravodaj AP č. 3-4 2015" (with a sub-heading "Právě vyšlo nové číslo našeho časopisu..."). A search bar is located in the top right corner of the page.

preložených zahraničných najmä o postpoliomyelitickom syndróme. Na založení a naplnení týchto stránok sa zaslúžil MUDr. Zdeněk Drška, CSc., samozrejme obrnár. Bol to on, kto ako prvý informoval na internete o českých obrnároch a ich potrebách. Tým ale, že nebol členom výboru a ani sa nezúčastňoval akcií organizovaných Asociáciou polio, nemal aktuálne informácie, ktoré by mohol zverejňovať na týchto webových stránkach. Povedala som si, než pánu Drškovi napíšem, čo potrebujeme, tak by som to už mohla priamo „nahadzovať“ na stránky ja. Webnode, cez ktorý tieto naše stránky prevádzkujeme, toto umožňuje cez zvolenú šablónu. Veď aj Jožko Danek je toho príkladom – on bol zase iniciátorom a do dnešného dňa je aj webmasterom slovenských stránok polio. Takže my sme pánovi Drškovi podakovali za jeho dlhoročnú a starostlivú webmasterskú činnosť českých stránok polio.

S vervou som sa pustila do štúdia a začala stránky upravovať. Prvým počinom bolo zvolenie šablóny, z ktorej vznikol nový vzhľad webových stránok. Využila som model polioviru zhotoveného Ďádom Vondrejsom, ktorý je inštalovaný v Janských Láznach. Nasledovala štruktúra a úprava jednotlivých rubrik – odkazov.

V rubrike ASOCIACE sú základné informácie o organizácii, sídle, štatúte, zložení výboru. Nájdete tu aktuálny plán činnosti a výročnú správu. Toto všetko sa mi podarilo zapracovať mne samotnej. Ale doplnenie Zpravodajov a Fotogalérie - to už bol trošičku technický problém. Mala som ale šťastie, že som sa v kúpeľoch o tom zmienila známemu obrnárovi Václavovi Tobiášovi a ten mi sľúbil, že mi s čímkoľvek pomôže. Dá sa s ním spojiť cez skype, táto spolupráca je veľmi pružná. A samozrejme, výborná. Tak sa nám podarilo doplniť na webové stránky všetky čísla Zpravodajov od roku 2010 a vo Fotogalérii dokumentáciu od roku 2008. Chcem vás upriamiť na to, že vo fotogalérii je odkaz na kompletne materiály z významnej konferencie „PPS, Prenosná detská obrna a 55 let od zavedení plošného očkování v ČR“, ktorá sa uskutočnila v októbri minulého roku.

Rubrika ODBORNÉ TEXTY zahrňuje informácie pre odbornú verejnosť a to najmä pre lekárov. Dôležité sú rady a odporúčania pri liečbe postpoliomyelitického syndrómu, možné komplikácie v spojení s bežnou medikáciou, riziká anestézie.

Čo vás ešte môže zaujímať, sú Osobné stránky českých obrnárov v rubrike POLIO V ČR. Niektoré rubriky sú ešte vo výstavbe, je možné, že v čase čítania tohto Informátora, už budú kompletne dopracované. Samozrejme, prezrite si naše stránky sami. Uvidíte, čo vás zaujme. A ak vás niečo napadne, čo vám chýbalo, prípadne by sa dalo vylepšiť, napíšte, rada vám odpoviem.

Marika Mruzková

česká a samozrejme slovenská obrnárka – čiže československá ☺

PRIESKUM BEZBARIÉROVÉHO PRÍSTUPU NA ÚRADOCH PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY

Kancelária verejného ochrancu práv uskutočnila v roku 2015 prieskum zabezpečenia bezbariérového prístupu na úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a v septembri 2015 vydala „Správu o výsledkoch prieskumu bezbariérového prístupu na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny.“ Prieskum sa uskutočnil vo všetkých krajoch a bolo preskúmaných 72 pracovísk úradov práce.

Po vykonaní osobných prieskumov boli výsledky oznámené úradom práce, ktoré boli vyzvané, aby sa k zisteným skutočnostiam vyjadrili a navrhli opatrenia na odstránenie nedostatkov. Prístupnosť rieši aj rampa, ktorá musí mať požadované kritériá, ako napr. držadlá po oboch stranách. Podrobná správa z tohto prieskumu je uverejnená na stránke www.vop.gov.sk/files/spr_bezbarierovost.pdf.

Výsledky prieskumu preukázali, že takmer všetky úrady práce majú bezbariérový vstup do budovy zabezpečený. Najvhodnejší je vstup do budovy na úrovni okolitého chodníka.

Ďalším kritériom prieskumu bola bezbariérovosť v budove. Tu už je situácia horšia, výťahy nemá takmer polovica skúmaných budov. Rovnako nevyhovujúce sú pre osoby telesne postihnuté sociálne zariadenia a veľkým problémom sú aj parkovacie miesta pre telesne postihnutých.

Výsledky prieskumu potvrdzujú, že bariéry v budovách orgánov verejnej správy stále pretrvávajú a v niektorých prípadoch tieto objekty zostávajú nedostupné pre osoby so zdravotným postihnutím. Úrady práce, kde boli zistené nedostatky prejavili snahu o postupné odstraňovanie bariér.

Úrady práce sú povinné rešpektovať „Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím“ a vytvárať občanom so zdravotným postihnutím primerané podmienky s ohľadom na ich špecifické potreby.

Stručný výťah zo Správy... spracovala A. Suchá

VÝROČNÉ VALNÉ ZHROMAŽDENIE EURÓPSKEJ ÚNIE POLIO V PIEŠŤANOCH

Ako sme písali už v poslednom, jesennom čísle nášho Informátora, výročné valné zhromaždenie Európskej únie polio (EPU), ktorej pridruženým členom je aj naša Asociácia polio, sa tohto roku bude konať na Slovensku, konkrétne v sobotu 4. júna v Piešťanoch.

Miesto sme si nevybrali náhodne – Piešťany takmer všetci z nás poznáme

veľmi dôverne, stretávame sa tam už peknú kôpku rokov či už na víkendovke, posledné roky najčastejšie v Satelite, alebo na týždňovom rekondičnom pobyte, ktorý tam zvykneme tráviť v hoteli Máj. Piešťany sú však predovšetkým kúpeľným mestom, miestne kúpele sú známe široko ďaleko, a tým, že sa špecializujú na choroby pohybového ústrojenstva, je dané i to, že je to snáď jediné mesto na celom Slovensku, v ktorom nájdete dostatok ubytovacích kapacít pre vozíčkárov.

Ešte minulého roku sme sondaľovali, ako by potrebám takéhoto stretnutia (cca 25 jedno- i dvojlôžkových izieb s istým štandardom, z toho najmenej 5 plne bezbariérových) vyhovovali práve tieto dva hotely. Satelit sme mohli škrtnúť hneď ako prvý, keďže takéto izby má iba štyri, no ani v hoteli Máj sme nenašli to, čo sme potrebovali – izby oficiálne deklarované ako bezbariérové tam síce majú, dokonca v požadovanom počte, keď sme si ich ale boli pozrieť, zistili sme, že skutočnosť je trochu iná a izby bezbariérové vlastne až tak nie sú.

Aj preto sme sa rozhodli preveriť možnosti na kúpeľnom ostrove – dva dni pred Silvestrom sme s Gizkou obehli takmer všetky tamjšie ubytovacie možnosti a priamo na mieste sme sa boli presvedčiť, ako tieto bezbariérové izby naozaj vyzerajú. Výsledkom nášho výletu bolo zistenie, že v hotelových zariadeniach na kúpeľnom ostrove slúžiacich pre bežných hostí, nie poistencom slovenských zdravotných poisťovní (tým slúži predovšetkým Pro Patria), je takýchto izieb celkom 6 (šesť), z toho dve v hoteli Thermia Palace a štyri v hoteli Balnea Esplanade, v krídle Palace. To, čo sme videli, zodpovedalo predstave o bezbariérovej izbe, takže bolo rozhodnuté, zarezervovali sme si päť z nich, manažment hotela nám následne ponúkol na ne aj menšiu zľavu.

Prípravy na toto podujatie začali v prvej polovici januára, dnes, po dvoch mesiacoch môžem povedať, že máme zaregistrovaných 28 účastníkov zatiaľ z dvanástich krajín vrátane nás, domácich (Belgicko, Česko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Maďarsko, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Švajčiarsko, Veľká Británia), je možné, že sa v najbližších dňoch prihlásia ešte ďalší.

Samotné zasadnutie sa teda uskutoční v sobotu 4. júna v konferenčných priestoroch hotela Balnea Esplanade, program je v réžii prezidenta EPU, Johna McFarlanea. Podarilo sa mi osloviť aj vedúceho lekára MUDr. Rastislava Gašpara, ktorý účastníkom zasadnutia povie niečo o Piešťanoch a ich kúpeľoch, veríme tiež, že sa nám podarí niečo vymyslieť ako sprievodný program na piatkové popoludnie či nedeľu dopoludnia.

Výročné valné zhromaždenie EPU sa koná každý rok – zúčastnil som sa zatiaľ troch: prvý raz to bolo v r. 2012 v Janských Láznach, druhý raz v r. 2014 v Amsterdame a minulý rok v Londýne. Verím, že toto „naše“ bude úspešné a že účastníkov pobyt u nás zaujme. O tom, ako to nakoniec dopadlo, napíšeme do jesenného čísla.

Štefan Grajčár

OBRNA A BOLEŠŤ - AKO JU ROZPOZNAŤ A LIEČIŤ

Aj keď vieme (a na vlastnom tele zažívame), že druhov bolestí je niekoľko, nás budú skôr zaujímať tie „naše“, ktoré pociťujeme vo svaloch, kostiach, či kĺboch. Tieto bolesti delíme na tri typy:

1. typ je bolesť popisovaná ako post-polio svalová bolesť (post polio muscle pain – PPMP). Často sa objavuje ako povrchové pálenie alebo hlboká svalová bolesť.
2. typ je bolesť objavujúca sa z dôvodu poškodenia mäkkých tkanív, šliach, väzov a svalov, napr. pri zápale šliach, burzitíde, svalov, napätí a vyvrtnutí väziva.
3. typ bolesti je popísaný ako biomechanická bolesť, ktorá je výsledkom artritídy, súvisiacej napr. so starnutím, bolesťami chrbtice kvôli slabosti, chabou bedrovou oporou a podobne. Nervové poranenia chrbtice alebo končatín sú tiež klasifikované ako bolesť 3. typu.

Táto klasifikácia bolestí sa používa iba pre pohybové ústrojenstvo, pretože existujú ešte ďalšie druhy bolestí súvisiace s inými vnútornými ochoreniami, akými sú žalúdočné vredy, rakovina, srdcové choroby spôsobujúce anginóznou bolesť a mnoho ďalších.

Detailnejšie sa budeme venovať bolesti 1. typu.

Bolesť po obrne sa zvyčajne vyskytuje vo svaloch (nie kĺbov alebo v iných oblastiach tela) a je často popisovaná ako pálenie, kŕče, alebo “unavený” pocit. Nie sú to ostré bolesti spojené s brnením alebo tzv. “elektrické pocity”, ktoré často znamenajú poranenie nervov. Vznikajú ako dôsledok preťaženia určitých svalových skupín.

Lieky používané na tento druh bolesti spadajú do rôznych kategórií. Najčastejšie sú to protizápalové lieky (nazývané nesteroidné protizápalové lieky), antidepresívne lieky, lieky proti záchvatom a omamné lieky. Z protizápalových liekov sa najčastejšie používajú ibuprofén, naproxen, piroxikam – (sú to účinné látky, nie názvy liekov). Všetky z nich fungujú viac-menej rovnakým spôsobom. Ich hlavným vedľajším účinkom je podráždenie sliznice žalúdka, čo môže mať za následok krvácanie alebo vznik vredov. Ide o veľmi vážnu komplikáciu, ktorá potenciálne ohrozuje život.

Ľudia sa často mylne domnievajú, že týmito liekmi iba “zabíjajú bolesti”, a preto ich často berú nepravideľne a nesystémovo. Mali by sa užívať podľa odporúčania lekára, pretože iba stabilná hladina lieku zabezpečí terapeutický efekt. Brať ich príležitostne môže limitovať ich liečebnú schopnosť.

Antidepresívne lieky sa proti bolesti používajú rôznym spôsobom. Vo všeobecnosti spôsobujú zmenu niektorých chemických signálov v mozgu s cieľom zmierniť bolesť. Môžu tiež zlepšiť náladu a pomôcť pri nespavosti.

Chronická bolesť môže mať za následok zlý spánok a nepríjemné nálady. Odporúčané sú tzv. tricyklické antidepresíva, ktoré môžu pomôcť aj u pacientov s post-polio syndrómom.

Lieky proti záchvatom pomáhajú cez nervový systém uvoľniť svaly a stabilizovať nervové membrány, čím sa stávajú menej podráždené a bolestivé.

Ako bolo uvedené vyššie, existuje celý rad rôznych liekov na liečbu bolesti. Prvým a najdôležitejším aspektom je však najprv určiť diagnózu a príčinu bolesti. Správna diagnóza potom zúži výber liekov, ktorý bude v konkrétnom prípade najefektívnejší a najmenej schopný vyvolať nepriaznivé vedľajšie účinky. Treba mať na pamäti, že všetky lieky majú potenciálne vedľajšie účinky! Netreba však zabudnúť aj na veľmi dôležitý fakt, že niektoré lieky sa nesmú navzájom kombinovať. Preto pred výberom analgetika je nutné lekára upozorniť aj na ostatné užívané lieky z iných dôvodov.

Ďalšou alternatívnou terapiou je fyzikálna liečba alebo ergoterapia. Avšak aj tá musí byť individuálna a cielená. Nesmie poškodiť organizmus, nemala by byť časovo náročná a ani veľmi pridrahá. U ľudí s následkami po obrne je treba byť zvlášť opatrný, aby manipulačné postupy a techniky neboli priveľmi razantné a silné. Môže totiž dôjsť k poraneniu miechy s následným ochrnutím, zlomeninám, nervovým poraneniam a podobne. Je známe, že u obrnárov sú svaly atrofické, chabé a hustota kostí býva tiež znížená.

DESAŤ KROKOV K ZLEPŠENIU SVALOVÝCH BOLESTÍ PO OBRNE (POST-POLIO MUSCLE PAIN - PPMP):

1. lekár vyhodnotí (vyšetrením a testami), či sa skutočne jedná o bolesť svalov po obrne a nie o bolesť z iných príčin;
2. je vhodné si viesť denník, do ktorého treba zapisovať, ktorá činnosť ovplyvňuje vznik svalových bolesti;
3. treba skúsiť meniť svoje fyzické aktivity a zaznamenávať, či majú vplyv na úroveň bolesti. Zníženie fyzického stresu a námahy môže často zlepšiť príznaky PPMP. Odporúča sa zopakovať a zaznamenať si takýto test aspoň trikrát (čiže tri dni), či zníženie telesnej námahy má skutočne vplyv na úroveň bolesti;
4. odporúča sa vykonať „inventúru“ súčasného stavu mobility. Treba si uvedomiť, že mobilita, bez ohľadu na jej spôsob, si berie obrovskú daň na svaloch. Je potrebné získať nové ortézy, alebo staré treba opraviť? Je nutné používať pri chodení palicu? Pomohol by mi už invalidný vozík, alebo motorizovaný skúter, aj keď na kratší čas?

Ak úprava aktivít nestačí na zlepšenie PPMP (alebo ak z nejakého dôvodu, nie som schopný zmeniť svoje aktivity na úroveň, kedy sa bolesti nevyskytujú), potom je treba zvážiť ďalšie kroky:

5. treba konzultovať lekára, ktorý vie odporúčať lieky proti svalových bolestiam (PPMP);
6. skúste formálnou fyzikálnou liečbou znížiť príznaky PPMP cez jemné posilnenie a natahovacie cvičenia. Jemná masáž môže byť tiež užitočná. Dajú sa použiť aj iné terapeutické možnosti, akými sú ultrazvuk, teplo, ľad a elektrickej stimulácie s cieľom znížiť príznaky bolesti;
7. treba skúsiť požiadať lekára o svalové injekcie, napríklad bodové injekcie, ktoré sa používajú na zníženie bolesti v prípade, ak je sval v krčnej obmedzený v určitej oblasti. Tieto injekcie sú neúčinné pre bolesti svalov, ktoré sa vyskytujú v celej hornej a dolnej končatine, ale môžu byť užitočné pri bolestiach krčnej chrbtice, ramena alebo predkolenia a pod.;
8. je žiadúce požiadať o špecializované pomôcky, ktoré znižujú svalový stres a napätie. Všeobecne sa nazývajú adaptívne vybavenia. Môže to byť čokoľvek, od sedačky v sprche až po obuvák na topánky s dlhou rukoväťou. Fyzioterapeut môže navrhnúť takéto adaptívne pomôcky na zníženie svalovej námahy;
9. treba zvážiť aj využitie doplnkovej a alternatívnej medicíny;
10. odporúča sa zlepšiť spánok, odbúrať stres a vytvárať si dobrú náladu. Každá bolesť je horšia u jedincov, ktorí majú poruchy spánku, nevedia sa dobre vyspať a/alebo sú pod ťažkým emocionálnym stresom. Príznaky bolesti tiež zhoršuje pocit izolácie a depresie (pochopiteľne to často vytvára začarovaný kruh).

MUDr. Zuzana Baranová, PhD

(Zdroj: Julie K. Silver, Post – Polio Syndrome)

OPRAVA

V úvodnom článku minulého čísla – 2/215 – „Pripomíname si Svetový deň boja proti detskej obrne“ hneď v prvej vete má byť namiesto 24. september **správne znenie: 24. október.**

Ospravedlňujeme sa za túto chybu.

ZLOŽENIE RADY ASOCIÁCIE POLIO V SR

- Predseda:** **PhDr. Štefan Grajcar**, Žehrianska 7, 851 07 Bratislava
Tel.: 02/2070 2336 D (domov), 02/2092 2281Z, 0905/542 748,
e-mail: grajcar@chello.sk, stefan.grajcar@gmail.com
- Podpredsedovia:** **Ing. Vojtech Antošovský**, Kutuzovova 2, 831 03 Bratislava
Tel.: 02/4437 2992 D, 0905/864 489,
e-mail: vojtech.antosovsky@azet.sk
- Ing. Alica Suchá**, Púpavová 24, 841 04 Bratislava
Tel.: 02/6542 7959 D, 0903/949 136
e-mail: suchaalica@gmail.com, a.sucha29@upcmail.sk
- Tajomníčka:** **Mgr. Anna Hmiráková**
M. R. Štefánika 589/68, 907 01 Myjava, tel.: 0904/977 341
e-mail: a.hmirakova@centrum.sk, annah589@gmail.com
- Hospodárka:** **Helena Kánová**, L. Déreza 2, 831 01 Bratislava
Tel.: 02/5477 2951 D, 0914/147 653
- Členovia:** **MUDr. Zuzana Baranová, PhD**
Nám. L. Novomeského 5, 040 01 Košice
Tel.: 055/625 0727 D, 055/640 3688 Z, 0905/317 413
e-mail: zuza.baran@gmail.com
- Ing. Jozef Danek**
Lehotského 4, 811 05 Bratislava, tel.: 02/5249 5417 D, 0907/626 212
e-mail: jdanek@nexta.sk, danek.jozef@gmail.com
- Daniela Kőbőlová**, Malohontská 26/7, 979 01 Rimavská Sobota
Tel.: 047/563 41 39 D, 0904/866 587
e-mail: daniela.kobolova@gmail.com
- Ing. Jozefína Slezáková**
Tematínska 7, 915 01 Nové Mesto n/Váhom
Tel.: 032/7714 403 D, 033/7725 741 Z, 0903/237 285
e-mail: jozefina.slezakova@gmail.com

KONTROLNÁ KOMISIA AP V SR

- Predsedníčka:** **Jana Šebianová**
Novozámocká 2473/3, 960 01 Zvolen
Tel.: 045/5332 148 D, 0908/148 544, e-mail: j.sebianova@gmail.com
- Členovia:** **Ing. Milan Dovhun**
Nekyje na Ostrove 64, 930 25 Vrakúň
Tel.: 0903/141 030, e-mail: hela_milo@hotmail.com
- Miloš Stilhammer**
Bakošova 28, 841 03 Bratislava, tel.: 0911/323 379
e-mail: milos.stilhammer@gmail.com

INFORMÁTOR ASOCIÁCIE POLIO V SR

Vydáva a bezplatne rozširuje pre svojich členov a priaznivcov AP v SR

Zostavila: Ing. Alica Suchá, grafická úprava: Elena Senková, vytlačil: Kartprint